

Tuigpaarden in de mensport

Mieke van Tergouw: "Van elk goed tuigpaard kun je een goed menpaard maken"

SPORT

Tijdens het WK vierspannen dat vorig jaar in Breda werd verreden, was maar liefst ruim 40 procent van de deelnemende paarden Nederlands gefokt. Het overgrote deel daarvan staat bij het KWPN geregistreerd als tuigpaard. Een overweldigend aantal, dat aangeeft dat – ondanks het feit dat het geen fokrichting is binnen ons stamboek – we de mensport als afzetrichting zeker niet moeten onderschatten.

TEKST: KARIN KARLAS BEELD: HIPPOFOTO E.A.

Het Wereldkampioenschap vierspannen in Breda in de zomer van 2016: het was een groot succes. Niet alleen voor Nederland, dat hier voor de zoveelste keer teamgoud binnen wist te slepen dankzij IJsbrand Chardon, Koos de Ronde en Theo Timmerman, maar ook voor

het Nederlandse paard. De Nederlandse spannen bestonden voor het grootste deel uit KWPN-(tuig)paarden en bij de andere medaillewinnende teams en individuele podiumplaatsen was er slechts één span zonder Nederlands gefokt paard in haar midden. Dit is niet het eerste kampioenschap waarbij het ‘oranje boven’ was (zie tabel), de laatste jaren groeit het aandeel van het KWPN-paard binnen de mensport sterk en is inmiddels een niet meer te ontkennen dominator in deze veelzijdige hippische sporttak.

Echte atleten

Binnen het KWPN kennen we de fokrichtingen rijpaard – met de disciplines dressuur en springen -, tuigpaard en Gelders paard. Iedere fokrichting, op de Gelderse paarden na, worden specifiek voor hun tak van de hippische sport

Ook de Australische regerend wereldkampioen Boyd Exell werkt veel met als tuigpaard gefokte paarden. Hier aan het werk op zijn Limburgse thuisbasis. Het span van Exell is inmiddels verkocht aan Mieke van Tergouw, die in dit artikel uitgebreid aan het woord komt.

Mieke van Tergouw:

“Er is meer vraag naar paarden, dan ik gevonden krijg. Dus fokkers; blijf fokken!”

Mieke van Tergouw traint haar paarden graag aan de dubbele longe.

gefokt. Het fokdoel, de meetlat die het ideaalbeeld per fokrichting weergeeft, is er dan ook op gericht om paarden te fokken die op het hoogste niveau van de spring-, dressuur- of aangespannen sport kunnen presteren. Om deze reden is het des te opmerkelijker dat onze KWPN-paarden steeds meer komen bovendrijven in disciplines – naast de mensport is dit bijvoorbeeld ook de eventingsport – waar zij eigenlijk ‘niet voor bedoeld zijn’. Een positieve constatering, die aangeeft dat onze Nederlandse paarden echte atleten zijn.

Wat zeggen de cijfers?

Op de grote vierspankampioenschappen vanaf 2010 vinden we meer en meer Nederlandse paarden, die ook nog eens meer en meer medailles meenemen. De medailles gaan niet alleen mee terug naar Nederland. In de tabel is te zien dat het aantal deelnemende spannen met een of meer KWPN-paarden van 2010 tot vorig jaar ongeveer gelijk is gebleven, op zo’n tweederde van het aantal spannen. Dit geeft aan dat er per span dus steeds meer Hollands glorie

te vinden is. Kijken we naar de verhouding tussen KWPN en de andere stamboeken, dan is niet te ontkennen dat ‘onze’ paarden - en dan met name de tuigpaarden - een explosieve groei hebben doorgemaakt in deze laatste zes jaar. Was in 2010 tijdens de World Equestrian Games nog bijna één op de drie deelnemers een KWPN’er, afgelopen zomer was dat tijdens het

VIGGON VAN BEEST: “DE FOKKERIJ IS OP DE JUISTE WEG”

In november vorig jaar werd Viggon van Beest, KWPN-inspecteur merrieselectie in de tuigpaardrichting, uitgenodigd om in het Duitse Wiehl een lezing te geven bij de overkoepelende nationale menvereniging. Zij waren erg benieuwd naar de ‘geheimen’ van de fokkerij van – met name – onze tuigpaarden. De cijfers bij dit artikel zijn in de voorbereidingen voor deze lezing uitgeplozen, en hoewel bekend was dat tuigpaarden het goed doen in de mensport, was niet bekend dat het zó positief uit zou pakken. Viggon denkt dan ook dat de mensport belangrijk is voor de afzet van het tuigpaard. “Dit is absoluut een kans! Een grotere afzet in binnen- en buitenland is erg belangrijk voor de toekomst van het tuigpaard. In Nederland is er sprake van vergrijzing van fokkers, gebruikers en geregistreerden. Een grotere afzet en interesse bij een breder publiek stimuleert de handel, de prijs, de kwantiteit en natuurlijk ook de bekendheid van ons tuigpaard. De cijfers wijzen onomstotelijk uit dat het tuigpaard steeds vaker vertegenwoordigd is in de mensport, zelfs op Europees en wereldniveau. Het tuigpaard is echt uniek en onder meer opvallend sterk, gezond, temperamentvol, werkwilbig, gebouwd om te kunnen presteren en heeft het juiste karakter. Deze kenmerken zijn een must voor de tuigpaard- en mensport. Dat ons tuigpaard steeds gewilder is voor de mensport geeft aan dat de fokkerij op de juiste weg is. Dit moeten we waarborgen voor de toekomst waarbij het nóg meer promoten van het tuigpaard een vanzelfsprekendheid is. Het fokdoel van het tuigpaard is onder meer het op het hoogste sportniveau kunnen presteren in Nederland. Hierbij moet je dan denken aan de KNHS Ereklasse. Uiteraard zal niet ieder tuigpaard dat sportniveau kunnen behalen, maar het lijkt mij niet persé noodzakelijk specifiek voor de mensport te gaan fokken. Het tuigpaard van nu blijkt immers ook al uitermate geschikt te zijn voor de mensport en we moeten het unieke tuigpaard niet verloren laten gaan door het fokdoel aan te passen.”

ARND BRONKHORST

WK maar liefst met ruim 10 procent gestegen. Wie goed kijkt, ziet dat deze procentuele groei geheel te danken is aan de tuigpaarden: in zes jaar tijd steeg hun aanwezigheid van ruim 21% naar bijna 32%. Oftewel: de kwaliteiten van Nederlandse paarden en tuigpaarden specifiek worden steeds meer erkend en herkend in de mensport. Kijkend naar het eremetaal – deelnemen is immers leuk, maar winnen nog veel leuker – dan zegeviert het ‘oranje paard’ ook steeds vaker. Ging in 2010 nog bijna 40% van het goud, zilver en brons bij de teams en individuele huldgingen naar Nederlandse paarden, in 2016 was dit al bijna 62%. Een grote stijging, groter dan je op basis van het percentage deelnemende paarden mocht verwachten. Niet alleen dikker gezaaid, die KWPN-paarden, maar ook nog eens veel succesvoller dus.

Meer vraag dan aanbod

Mieke van Tergouw, de grootste trainer en in- en verkoper van menpaarden die we kennen, vertelt over haar ervaringen met de KWPN tuigpaarden in de mensport. “Ik moet zeggen dat ik denk dat we eigenlijk geen concurrent hebben. Misschien wel iets uit Duitsland, maar dan houdt het al snel op. De kunst is om te zorgen dat de paarden zo populair blijven. Dit heeft te maken met aantallen: er is meer vraag naar paarden, dan dat ik gevonden krijg. De vijver is kleiner geworden, want er zijn minder veulens geboren. Dus de fokkers moeten wel blijven fokken! Anderzijds heeft het met de kosten te maken. Er wordt tegenwoordig best wat geld gevraagd voor een tuigpaard. Dat is een beetje mijn eigen schuld, want een aantal jaren

De paarden van Koos de Ronde tonen in de marathon wat hun baas bedoelt als hij vertelt: “Het zijn vooral paarden met een groot hart. En daarmee bedoel ik dat ze in de marathon alles aankunnen, nergens voor terugdeinzen en altijd willen werken.”

Koos de Ronde: “Tuigpaarden hebben een groot hart en deinzen nergens voor terug.”

geleden werd er gezegd dat er geen markt voor tuigpaarden was. Toen heb ik gezegd: ‘Geen markt? Jullie kunnen best meer geld vragen voor jullie tuigpaarden’. Maar dan bedoelde ik wel voor de goede. Mensen vergeten een beetje, dat als ik een dressuur- of springpaard inkoop, er altijd restwaarde aan zit. Doen deze paarden het niet voor de koets, dan kan ik ze altijd nog als rijpaard verkopen. Bij een tuigpaard dat ik niet verkocht krijg om welke reden dan ook, heb je die restwaarde bijna niet. Uiteindelijk bepaalt de kwaliteit die een paard in het werk laat zien de prijs die hij waard is, dat uiteraard na een goede opleiding.”

"Absoluut geen tuigpaarden"

En dat runnen gebeurt met zorg en beleid. “Er gaan bij ons geen grote aantallen paarden doorheen. We verkopen een paar paarden per maand en het overgrote deel, zo’n 90 procent,

SUCCESSEN MENSSPORT 2010 - 2016

Aantallen en percentages	2010 WEG	2012 WK	2014 WEG	2016 WK
Percentage deelnemende KWPN-paarden	31,8%	30,3%	38,2%	42,3%
Percentage deelnemende tuigpaarden	21,8%	22,6%	29,9%	31,9%
Percentage deelnemende rijpaardgefokte KWPN-paarden	9,1%	7,2%	8,2%	10,5%
Percentage spannen 1 of meerdere KWPN-paarden	63,6%	58,6%	65,2%	66%
Totaal aantal medaille winnende paarden (15 individueel en 45 team)	60	60	60	60
Aantal medaille winnende KWPN-paarden	23 (38,3%)	25 (41,7%)	33 (55%)	37 (61,7%)
Aantal medaille winnende tuigpaarden	14 (23,3%)	20 (33,3%)	29 (48,3%)	29 (48,3%)

PIET LELIEVELD: "TALOS HEEFT DE MENSPOORT OP DE KAART GEZET"

Oud-Fokker van het Jaar en tuigpaardinspecteur Piet Lelieveld fokte onder meer de goedgekeurde KWPN-hengst Talos die, bij Mieke van Tergouw, in het tweespan Wereldkampioen en meerdere malen Nederlands kampioen wist te worden. Een volle broer en twee halfbroers van Talos zijn eveneens verkocht voor de mensport en doen het uitermate goed. "Talos is eigenlijk de promotor geweest van het tuigpaard in de mensport. Hij heeft het op de kaart gezet", vertelt Lelieveld. "Je fokt tuigpaarden, dus dan hoop je ook dat je producten het hoogste niveau in de tuigpaardensport halen. Maar voor het financiële plaatje en de extra afzetmogelijkheid, mogen we hier heel blij mee zijn. Ik zie weleens vierspannen, maar ook tweespannen en enkelspannen op concours, en het is heel gek: ik vind een vierspan tuigpaarden met veel meer 'power' door de marathonhindernissen komen dan rijpaardspannen. Ze houden het front erop en blijven makkelijker doorgalopperen."

gaat naar het buitenland en dan is ook zo'n 90 procent van de verkochte paarden tuigpaard gefokt. Je moet denken aan landen als Amerika, Hongarije, Spanje, Italië, Duitsland, Engeland en laatst heb ik een paar mooie spannen naar Argentinië en Roemenië verkocht. Ook komt er binnenkort iemand uit Finland kijken voor een span. De markt verbreedt zich en waarom? Simpel! Door de successen die de tuigpaarden hebben. Vroeger dacht men bij tuigpaarden aan paarden die met een weggedrukte rug en hun hoofd in de lucht liepen, maar nu zeggen ze: 'Kijk eens naar die Boyd Exel, Chester Weber, Koos de Ronde en alle anderen met hun tuigpaarden!'. Het beeld is veranderd en verandert nog. Langzamerhand vallen ze steeds meer op in de sport. Laatst nog verkocht ik een span naar een Belgische klant, die vooraf had

Koos de Ronde: "Om enige uniformiteit in een vierspan te hebben – en dat is belangrijk voor met name de dressuur – is eenzelfde type en kleur het mooiste."

aangegeven absoluut geen tuigpaarden te willen. Toen ik een span gevonden had en zei dat hij kon komen kijken, heb ik eerst de papieren achterwege gelaten en vroeg hem: 'Vind je het een mooi span?'. 'Ik vind het een prachtig span', zei hij. Toen pas heb ik hem de papieren laten zien en hij heeft de tuigpaarden gekocht", vertelt Mieke lachend.

Niet fokken voor de mensport

Mieke is opgegroeid tussen de tuigpaarden, haar vader en zus waren zeer succesvol in de sport. "Vroeger toen mijn vader met tuigpaarden reed – en dan praten we over zo'n 40 jaar geleden – hadden de tuigpaarden een type dat ik nu nog wel weer terug zou willen. Mooie paarden, met een sterk achterbeen, een niet te lange rug, front en bloed erin. Hierna kreeg je een soort middenperiode met de grovere tuigpaarden: met de platte kruizen en de hoofden die niet te mooi waren, maar dat zie je nu eigenlijk niet meer. In het buitenland zeggen sommige mensen nog steeds: 'Die tuigpaarden, dat zijn niet mijn paarden'. Maar die kennen alleen het oudere type. Op dit moment moeten we juist weer uitkijken dat de paarden niet te 'popperig' worden: te bloederig en te luxe en met te weinig achterbeengebruik. De afgelopen hengstenkeuring voor tuigpaardhengsten in Ermelo heb ik

RINALDO DE CRANEN

Mieke van Tergouw:
“Een goed tuigpaard is
het ideaalbeeld voor een
menpaard.”

één keer kippenvel gehad van een paard, vroeger veel vaker. Dat is de uitdaging voor de fokkers. Want waarom waren en zijn de tuigpaarden zo succesvol in de mensport? Omdat het echte tuigpaarden waren! Als mensen zeggen over een minder goed tuigpaard dat het dan altijd nog een menpaard kan worden, vind ik dat de domste uitspraak ooit. Een goed tuigpaard is het ideaalbeeld voor een menpaard. De fokkers hoeven niet specifiek voor de mensport te fokken: van elk goed tuigpaard kun je een goed menpaard maken mits die dan maar vroeg genoeg en jong genoeg in goede handen komt voor de africhting.”

Een streepje voor

Van Tergouw: “De paarden die voor een 7 bewegen, krijg ik niet meer verkocht. Iedereen wil een paard met een uitgestrekte draf waarvan je ‘wow’ zegt. We willen een tuigpaard met een sterk achterbeen, een mooi lang voorbeen met front op de goede manier, geen onderhals en veel show. Dat minimaliseren we in de training dan naar het ideale menpaard.” Bij de Riant Stables van Mieke vinden we niet alleen tuigpaarden, maar ook rijpaarden voor de handel. Toch hebben tuigpaarden een streepje voor. “Wat het tuigpaard mede zo geschikt maakt voor de mensport is dat ze gefokt zijn om voor de koets te lopen: ze hebben die zelfhouding van nature. Dressuurpaarden zijn gefokt om onder het zadel te lopen, en dat is een hele andere manier van bewegen. Als je een heel goed dressuurpaard inspant, is het nog maar de vraag of hij de kar kan trekken, of hij de balans kan vinden om front te maken en op het achterbeen

te blijven. Als je een goed dressuurpaard en een goed tuigpaard inspant, dan ben ik met de eerste na twee jaar klaar en bij het tuigpaard met een jaar. Het is absoluut niet dat ik de dressuurpaarden afkraak, verre van: ik wil elke dag wel een dressuurpaard kopen. Maar de kwaliteiten die wij zoeken in een dressuurpaard, die zoekt een ruiter ook. Daardoor worden ze vaak te duur en zijn ze dus minder interessant voor ons om in te kopen.”

Groot hart

Een paard kan nog zo’n mooi exterieur hebben en fantastisch bewegen, één belangrijke factor moeten we niet vergeten. “Alles valt of staat met een goed karakter. Ze mogen scherp zijn, dat kunnen we wel in goede banen leiden, maar ze moeten niet doordraaien of niet mee willen werken. We willen geen bange poeperds: ze moeten niet halverwege de marathon opgeven of overal voor terugdeinzen. Ik vergelijk het altijd met mensen: als ik met een scherp persoon een discussie heb, dan kom je ergens. Maar hebben ze het achter de ellebogen, dan houdt het op. Ze moeten wel eerlijk blijven. We verkopen ook veel aan niet-profs, dus de paarden moeten ook voor die mensen goed na te rijden zijn.”

Tuigpaarden worden niet geselecteerd op hun galop. Is dat volgens Mieke een probleem? “De kwaliteit van de galop is niet eens zo belangrijk. Deze wordt niet gejureerd, behalve soms in het enkelspan. De basiskwaliteit van de galop van tuigpaarden is prima, mits je er vroeg genoeg mee begint deze te trainen. Als ze te lang zijn getraind als tuigpaard, wordt het lastiger om de galop goed te krijgen. Hoe meer galopwerk je doet, hoe gemakkelijker en met meer schouder-vrijheid ze dat doen. Wat we vaak fout doen, is de galop alleen in de marathon en vaardigheid trainen en daarin dan als een dolle hard gaan. Als je alleen dat doet, krijg je problemen bij het schakelen tussen de hindernissen. Wij trainen ze veel aan de dubbele longe, met veel intervalwerk, een keer flink naar voren laten gaan en dan weer terugschakelen op het achterbeen.”

Vossen-tijdperk

Vierspanmenner Koos de Ronde is met zijn vossen een opvallende verschijning op de internationale concoursvelden. “Naarmate je succesvoller wordt, stel je steeds meer eisen aan je paarden. Vroeger reed ik met vossen, zwarten

en bruinen door elkaar. Een goed paard heeft tenslotte geen kleur. Maar met name in de dressuur wil het oog ook wat. Een zwarte tussen drie vossen kan het beeld verstoren. Begin 2009 kwam in Spanje een vierspan te koop en al wilde ik eigenlijk maar twee paarden uit dat span, ik heb ze uiteindelijk alle vijf gekocht. Daarmee is eigenlijk het 'vossen-tijdperk' echt begonnen, al was ik al jaren met Nietje (v.Zichem, red.) en Majoor als achterspan succesvol. Ik krijg ontzettend veel paarden aangeboden gedurende het jaar. Iedereen die een vos met witte benen heeft, denkt vaak dat ze in mijn span passen, maar dat is natuurlijk niet zo. Ik ga regelmatig op pad om te kijken als er iets wordt aangeboden, in de aangespannen sport lopen soms paarden mee die goed zouden kunnen passen en dat soort paarden hebben mijn voorkeur: paarden die al wat ervaring hebben. Op grote internationale wedstrijden moeten paarden zes jaar oud zijn en ik heb de tijd niet om een driejarige eerst drie jaar op te leiden en dan in te passen in mijn vierspan."

Ook Koos merkt dat de populariteit van het tuigpaard groeit. "Zeker, want het zijn stoere paarden. Ik krijg weinig vraag naar mijn eigen paarden in het bijzonder, simpelweg omdat er maar een paar met vossen rijden. Maar ik wil ze ook niet verkopen. Mijn doel van het kopen van paarden is om mijn span te verbeteren en als ze toch niet blijken te passen binnen mijn team, dan verkoop ik ze weer. Verder handel ik niet in paarden. Ik heb daar ook te weinig tijd voor naast het trainen van mijn eigen paarden en het helpen van andere menners."

Tuigpaarden kunnen alles aan

Koos de Ronde kan als een van Nederlands succesvolste vierspanmenners – hij won meerdere malen teamgoud op grote kampioenschappen en won brons tijdens het WK in Breda afgelopen jaar - een stevig woordje meepraten als het gaat over de kwaliteiten waar een menpaard over moet beschikken. "Ze moeten veelzijdig zijn en een dressuurbasis hebben, maar ook wendbaar zijn en uithoudingsvermogen hebben", vertelt Koos. In het span waarmee hij vorige zomer brons won, liepen vier tuigpaarden mee (Alino (v.Manno), Cupido (v.Unieko), Ulano (v.Manno) en Zimon (v.Roy M)). Is dat toeval? "Niet echt, want om enige uniformiteit in een vierspan te hebben – en dat is belangrijk voor met name de dressuur – is

"GELDERSEN HEBBEN ALLES WAT WE ZOEKEN"

In het licht van de mensport mogen we ook onze Gelderse paarden niet vergeten. Uit deze relatief kleine fokrichting komen ook toppers voor het mannen bovendrijven. Zo is Koos de Ronde lyrisch over zijn voormalige Gelderse vierspantopper Nietje, die jarenlang in zijn span meeliep. "Nietje was een uniek paard. Hij is gefokt door de familie Hekker en werd Nietje genoemd omdat het zo'n 'nietig' paard was, en dat was hij ook. Hij was nooit echt dik te krijgen, maar het was een topper. In de dressuur standaard aan de boom en nageeflijk, hij liet me nooit zitten in de marathon en het was een harde werker", vertelt hij. Ook Mieke van Tergouw heeft zo af en toe een Gelders paard op stal: "Als het niet lukt enthousiast te worden van de Alexandro's en Henkie, dan weet ik het ook niet meer. Ik heb een hele goede Alexandro P gehad die kwaliteiten voor het hogere werk had. Gelderse paarden missen soms wat de scherpte, maar qua type en beweging hebben ze alles wat we zoeken."

eenzelfde type en kleur het mooiste. Ik zoek ook niet speciaal naar tuigpaarden, maar het aanbod van tuigpaardvossen is redelijk groot en het zijn betaalbare paarden. Tuigpaarden zijn sterke paarden, met een natuurlijk front en looplust. Zeker tegenwoordig met wat meer rijpaardbloed worden de types ook steeds luxer met ruime gangen. Ik denk dat tuigpaarden al veel geschikter zijn voor de mensport dan in het verleden. Ze hebben veel meer ruimte in de gangen naar voren, in plaats van naar boven. Daarbij zijn ze hard op de benen, ik heb - afkloppen natuurlijk - zelden blessures. De galop zou beter kunnen, met meer ruimte en sprong naar voren. Maar het zijn vooral paarden met een groot hart, en daarmee bedoel ik dat ze in de marathon alles aankunnen, nergens voor terugdeinzen en altijd willen werken", besluit Koos. ●

Mieke van Tergouw was een zeer succesvol tweespan menster en had regelmatig tuigpaarden in haar span staan.

FRIVALDO DE CRAEN